

Sauehald i XXL-format

Forfatter

Sven Reiersen, NSG

Sammendrag

Leder i avlsrådet i NSG, Sven Reiersen, har også i mange år vært en svært anerkjent dommer i saueklippermiljøet. Han var derfor et naturlig valg da NSG ble bedt om å stille med en dommer i verdensmesterskapet i saueklipping på New Zealand tidligere i år. Her er hans inntrykk av saueholdet i landet «down under».

Publisert

2017

Referanse

Sau og Geit Nr.6/2017

Utskriftsdato

28.04.2024 www.fag.nsg.no

Sauehald i XXL-format

Leder i avlsrådet i NSG, Sven Reiersen, har også i mange år vært en svært anerkjent dommer i saueklippermiljøet. Han var derfor et naturlig valg da NSG ble bedt om å stille med en dommer i verdensmesterskapet i saueklipping på New Zealand tidligere i år. Her er hans inntrykk av sauholdet i landet «down under».

Tekst og foto: Sven Reiersen

Helt frå kolonitida har ull vore eit viktig næringsgrunnlag for New Zealand. Også tidleg utvikla fryseteknikk for frakt av sau- og lammekjøt på båt gav New Zealand eit ekstra løft og nye inntekter. Tidene har endra seg; nå er langtidshaldbart lammekjøt og tørrmjølkpulver landets store eksportartiklar.

Frislept og eksportretta

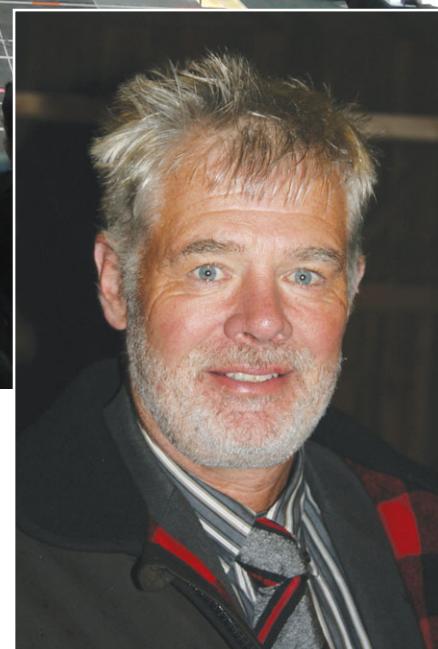
På det meste, rundt 1980, lå sauetalet på omkring 70 millionar vaksne sauher. Lam kom i tillegg. Mjølkeproduksjon var mindre viktig då eksportmogleheitane var mindre. Landbruket var sterkt subsidiert og det røynde på for nasjonaløkonomien utover på 80-talet. Landet havna i 1987 i en økonominisk krise og alle subsidier vart kutta over natta. Bokstavleg tala. Dette førde til store endringer i landbruket. Sauetalet gjekk ned og store areal vart planta til med skog; furu med omløpstid på 30 år. Og

mjølkeproduksjon har i stor grad erstatta sauholdet. Sauetalet er nå nede i omlag 28 millionar sauher. Gjennomsnittsbuskapen er på omkring 2000 sauher. Her er stor variasjon frå hobbybruk med 100 sauher til såkalla «stations» med 40 000 til 60 000 sauher.

Saueklyppar med 200 sau attåt

Min vert i dette månadslange opphaldet var Caleb Harwood; en saueklyppar med eit lite gardsbruk med 200 sau attåt. Caleb klypte i mange år på Norturas anlegg og har levd av saueklypping heile sitt liv.

Om våren, før hans eigne sauher lammer, er han lammingshjelp hos Murray Donald utanfor Invercargill heilt sør på Sørøya. Donald har 5 000 sauher og driver denne garden saman med kona Carolyn og ein fast tilsett. I tillegg vert all gjerdning og klypping satt bort til kontraktører.

Sven Reiersen reiste halve jorda rundt for å vere domar i VM i saueklipping og ullhåndtering.

Puljedrift for spreid risiko

Lamminga går over tre månader i tre puljer. Dette for å spre risiko pga. dårlig vær, sjukdom, og for å redusere arbeidskraft. Og Donald har også større fleksibilitet med hensyn til slaktetidspunkt. All lamming føregjeng utandørs og føringa er bare basert på beite.

Den største investeringa er store hallar for klypping, snylterbehandling og veging/sortering.

Sorterte 500 dyr i timen

Nylig vart systemet for handtering oppgradert med eit luftdrevne elektronisk vege- og sorteringsanlegg. Alle dyra har elektronisk øremerke og all handtering går gjennom sorteringsanlegget. Dette anlegget hadde, på full utnytting, kapasitet til 500 dyr i timen og kunne sortere i sju forskjellige enheter. Anlegget, som vert operert av ein mann med ein god gjetarhund, kosta i 2013

omlag 200 000 kroner. I fylge Donald er dette den beste investeringa han har gjort

Agentar og auksjonar

Slaktelam og sau vert enten kjøpt opp av slakteriagentar eller seld på auksjon. Det same med livsau eller framføringslam. Mange lam vert seld ved tre månaders alder til produsentar for sluttföring. Og dei fleste produsentar kjøpte ny livsau på auksjon eller gjennom agent og slakta alle sine lam. Eg var heldig og fekk væra med på auksjon for både livdyr og slakt.

Prisane var overraskande høge; 500 kroner for slaktelam på 20 kg og det same for 30 kg sau i fint slaktehald. Feitt-trekk var ikkje tema. Lam over 22 kg var dårlegare betalt. Heller ikkje smittevern var tema og moglegheitene for smittespreiing til-svarande store. Auksjonsområdet var stort og hadde plass til mange tusen dyr når det var fullt. Men anlegget var bygd i ei anna tid - med mykje større sauetal - og var sjeldan fullt nå.

Merino i høgfjellet

I dei tørre høgfjellsområda i innlandet finst det ein del merinosau med svært fin ull og god pris på verdsmarknaden; 17 til 20 my og 50 kr/kg. I låglandet er majoritetene ein kryssingssau ikkje ulik NKS. Sauehaldarane kryssar ulike raser som passar deira gard. Her er innslag av Romney, Sjeviot, Leicester og Texel m.m. Men med meir og grovare ull enn vår NKS. Ikkje uvanleg med 5 kg og 38 my. Prisen låg på 14 kr/kg. Største fellen eg klypte vog 7 kg. Eg fekk òg høyre om såkalla Crossbreed-ull i Australia; ei kryssing mellom Merino og Texel med middel my 24. Denne ulla vart betalt med 40 kr/kg.

Klyppekurs på Mt. Linton Station

Veka før VM arrangerte VM-komiteen, leia av Norgesvenen og tidlegare verdsmeister Tom Wilson, klyppekurs. Kurset var lagt til Mt. Linton Station; den siste, store privateigde «station» i New Zealand. Same familie hadde eigm denne sidan 1870-åra. Drifta var imponerande med 42 000 sau, 60 000 lam og 3 000 Aberdeen Angus kyr med tilhøyrande kalvar og ungdyr.

Eit yrande liv

Klyppehallen hadde 10 klyppeplasser og plass til opptil 10 000 dyr på ein gong. På vårt kurs var det 6 000 lam inne i tillegg til 2 000 vaksne sau. Der var det samla klypparar og ullhandterarar frå heile verden og vi vart instruert av New Zealand sine beste sauklypparar og ullbehandlarar. Og fleire av dommarane under kommande VM var til stades. Vidare handsaksklypparar og

All sau vert omsett via agentar og/eller auksjon. Her auksjonsområdet utanfor Invercargill.

instruktørar. Eit yrande liv og ein særdeles god og avslappande atmosfære.

867 lam på 9 timer

Saueklypparar på dette nivået er audmjuke i forhold til sin profesjon. Ivan Scott frå Irland, med verdsrekord på 9 timers klypping med utrulege 867 (!) lam, deltok òg på kurs for å være best mogleg forberedt til VM. Det gav resultat - han enda på ein fjerde plass.

Forklypping

Det var behov for 4 000 sauar til sjølve VM-konkurransen. Desse vart handplukka frå tre veldrivne, store garder i området. Det viktige arbeidet vart tildelt to røyndekarer; tidlegare verdsmeistrar og verdsrekordhaldarar Dion Morell og Alan

MacDonald. Dei reiste på desse gardane mange gonger og plukka dei beste dyra mellom 50 000 dyr. Og dei var til stades i sauebingane under VM til ei kvar tid for å sjå at alt vart så rettferdig som mogleg. Alle deltararane skulle ha så like dyr som mogleg. Alle 4 000 sauar måtte forklyppast eller trimmast før VM; dvs. å klyppa rundt hale og jur og elles der det var avgjerande for uniformering og sikkerheit. Eg var heldig å få bli med klyppegjengen som forklypte eller preparerte halvparten av sauene. Det var så nære eg kom å få klykke i VM.

Saueklypping er status

Klyppekonkurranser på New Zealand er svære greier. Det blir arrangert lokale og nasjonale konkurranser kvar helg

gjennom heile klyppesesongen - frå september til april.

Gode klypparar vert samanlikna med berømte idrettsfolk og nominert til kåringar som Sportman of the Year osv. Den beste klypparen gjennom alle tider, David Fagan, er adla og blir tiltalt Sir David. Og New Zealands statsminister, Bill English, fylgde konkurransen frå første benkerad.

Overført via nasjonalt TV og You Tube

VM - eller «World Shearing And Woolhandling Championships 2017» - vart arrangert i ein stor idrettshall med sitteplass til 4 000 tilskodarar og sendt direkte på nasjonalt TV. I tillegg vart arrangementet streama live på You Tube. Interesserte, både i Noreg og elles over heile verda, kunne difor følge konkurransane live. Alle publikumsstader under VM var utseld og i tillegg var det stor utstilling omkring alt med sau og ull. Det var deltakarar frå 30 land og domarar frå 11 av desse. Som domar er vår oppgave å bedømme dobbel klypp og dyrehandtering framme på klyppescena. Det er svært viktig å bedømme dyra etter klypping - og særleg

være merksam på om det sit igjen ull på dyret og om det er kutt i skinnet.

20 dyr på 16 minutter

Dei beste klypparane gjer nesten ingen feil og det krev stor merksemd og konseksjon å få med seg alle detaljer. Og det må gå fort; i finalen vart 20 dyr klypt på 16 minutter (!). Vi domarar måtte òg vere konsentrert - for å være à jour til einkvar tid. Forsinking på grunn av domarsommel vart ikkje akseptert. Det var spennande dager i eit bra miljø. Hoveddommar Paul Harris frå New Zealand leia det heile med stø hand og tillit til domarkorpset.

deltakarar. Kjetil Torland og Åsmund Kringeland i maskinklypping og Gerhard Håkull og Emily Perry i ullhandtering. Forholda og konkurransen var hard og resultata vart sånn passe for dei norske. Best resultat hadde Gerhard Håkull med semifinale og sjetteplass til slutt. Åsmund Kringeland var veldig god i den andre innledande runden på halvårsull, men fekk det tøft med New Zealandske lam og deira heilårsull. Kjetil Torland og Emily Perry kjempa hardt og enda blant den beste halvparten til slutt. Alt i alt godkjent i tøff konkurranse i uvant farvann.

Ei stor oppleving

For meg personleg var det ei stor oppleving å få døme finalar i både maskin- og håndsaksklypping framfor eit ellevilt New Zealandsk publikum. Norge hadde med fire

Dei 4 000 sauene vart handplukka av klypperlegendane Dion Morell og Alan MacDonald.

Forklypping av sau: - Det nærmeste eg kom å få klyppe i VM, seier Reiersen.

